

ศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย Potential for Ecotourism Development in Koh Samui

พิศมัย จารุจิตติพันธ์¹

Pisamai Jarujittipant

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการทำงานวิจัยเรื่อง”ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย” ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและการท่องเที่ยวของเกาะสมุย ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากเอกสารแผนยุทธศาสตร์และแผน พัฒนาการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองเกาะสมุย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 392 คนประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการ ประชาชนและนักท่องเที่ยว การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การใช้สถิติพรรณนา การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมตามหลักการ TOWS และการวิเคราะห์ความได้เปรียบแข่งขันโดยตัวแบบเพอร์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ในภาพรวมเกาะสมุยมีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีศักยภาพสูงในองค์ประกอบด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ในส่วนของความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติประเภททะเล หาดทรายและแสงแดด และมีศักยภาพในระดับปานกลางในองค์ประกอบด้านการบริหารและการจัดการด้านกิจกรรม/กระบวนกรเรียนรู้และด้าน การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

คำสำคัญ: การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Abstract

This article is the partial results from the research, "Potential and Guides for Ecotourism Development in Koh Samui", by the analysis of the Koh Samui

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

socio-economic and tourism data, the opinion and the content data from the strategic and development plans. The 392 research samples consist of the government officers, the entrepreneurs or the representatives from the business firms, directly and indirectly involved with tourism, the tourists and the local people. The note forms, questionnaires and interview schedule had been used for data collection. In data analysis, the descriptive statistics as well as the content analysis, the TOWS analysis and the Diamond Model analysis have been conducted. The results showed that there were the potential of ecotourism development in Koh Samui, highly potential in the area component, natural tourism resources with sea-sand-sun attractions and moderately potential in the rest of the ecotourism components, the management and administration system offering for eco -tourism industry, the learning activities and processes for the tourism and the local people participation in tourism processes.

Keyword: Ecotourism Development

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นการผลิตสาขาบริการที่มีความเกี่ยวข้องกับคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวนับเป็นการผลิตสาขาบริการที่มีบทบาทสำคัญทั้งในแง่ของการสร้างรายได้ และสร้างงานเพิ่มขึ้นในประเทศได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง เนื่องจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจต่างๆ เพื่อผลิตสินค้าและบริการสนองความต้องการหรืออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะส่งผลให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นและเกิดการเชื่อมโยงระหว่างกันในธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจโรงแรม ภัตตาคาร บริษัทท่องเที่ยวฯ และยังส่งผลเชื่อมโยงให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นในธุรกิจหรือการผลิตสาขาอื่นๆ ด้วย ประเทศไทยมีรายได้จากธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวเป็นมูลค่าสูงและมีผู้ทำงานในธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวมากกว่าร้อยละ 60 ของสาขาบริการทั้งหมด

(Bank of Thailand. 2006: 18) ธนาคารไทยได้ให้ความสำคัญในการนำการส่งเสริมการท่องเที่ยวมาเป็นยุทธศาสตร์สำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างรายได้ของประเทศ เช่น ในยุครัฐบาลภายใต้การนำของนายถวิลวดี บุรีกุล ได้กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวให้การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้บรรลุเป้า 2 ล้านล้านบาทภายในปี 2558 (กรมการท่องเที่ยว. 2013: ออนไลน์) อย่างไรก็ตามการที่กิจกรรมในระหว่างการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลไทยจึงได้กำหนดนโยบายด้านการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยเน้นความสำคัญของกลยุทธ์การตลาด กลยุทธ์การแข่งขัน บนพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในลักษณะต่างๆ โดยเฉพาะการมุ่งเน้นให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการสร้างรายได้ โดยคำนึงถึงสมดุลของสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กันในลักษณะที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ซึ่งการดำเนินกิจกรรมในลักษณะดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยศักยภาพหรือความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว ความได้เปรียบเชิงแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นและแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ข้อมูลพื้นฐานการท่องเที่ยว แผนยุทธศาสตร์ นโยบาย งบประมาณเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีอยู่ ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้อง และปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะผลจากการศึกษาวิเคราะห์จะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การวิจัยครั้งนี้ได้มุ่งหาข้อสรุปเกี่ยวกับศักยภาพ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ความได้เปรียบเชิงแข่งขันและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย เนื่องจากเกาะสมุยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีขีดความสามารถสูงในการสร้างรายได้และการสร้างงานให้แก่ประชาชนและชุมชนทั้งในเกาะสมุยและพื้นที่ส่วนอื่นของประเทศ (พิศมัย จารุจิตติพันธ์. 2536: 125-171) และจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่ารายได้ในเกาะสมุยส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการท่องเที่ยวและจากข้อมูลสถิติของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี (2553: ออนไลน์) รายได้ในเกาะสมุยที่เกิดจากการท่องเที่ยวมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยมีมูลค่าเท่ากับ 9,955 ล้านบาท, 11,315 ล้านบาท, 12,758 ล้านบาท และ 14,016 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2546, พ.ศ. 2547, พ.ศ. 2548 และ พ.ศ. 2549 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามการที่เกาะสมุยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นด้านความสวยงามของธรรมชาติและที่มีผู้มาท่องเที่ยวและมีประชากรแฝงเป็นจำนวนมากในแต่ละปีย่อมทำให้ความ

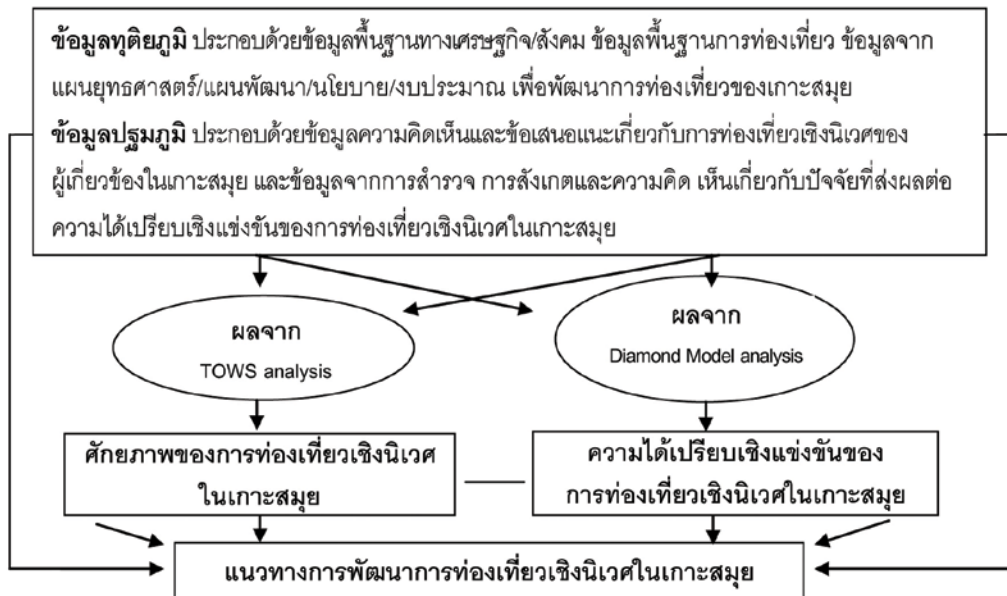
เสี่ยงสูงในการเผชิญปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาความไม่สมดุลในด้านคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ประกอบกับการเมืองการปกครองในเกาะสมัยในพ.ศ.2552 ยังอยู่ในระยะเริ่มแรกของการบริหารปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นเทศบาลเมือง ซึ่งแม้จะมีความคล่องตัวในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นแต่ยังขาดความอิสระและความเชื่อมโยงกับการบริหารราชการส่วนอื่นๆ ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในเกาะสมัยยังไม่สามารถดำเนินการได้เต็มตามศักยภาพ เกาะสมัยจึงเป็นพื้นที่ที่ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในแง่มุมต่างๆ และผลที่ได้จากศึกษาวิจัย ย่อมเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการวิจัยเฉพาะในส่วนของศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมัย (พิศมัย จารุจิตติพันธ์. 2554) โดยคาดหวังว่าผลการวิจัยและข้อเสนอแนะจากงานวิจัยน่าจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

กรอบแนวคิดในการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะและวัตถุประสงค์

1.กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยได้ดำเนินการโดยอาศัยแนวคิดและหลักการทางเศรษฐศาสตร์การพัฒนาและเศรษฐศาสตร์การจัดการในส่วนของการพัฒนาอย่างยั่งยืน การวางแผนกลยุทธ์ ความได้เปรียบเชิงแข่งขัน และแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยว่าการกำหนดแนวทางการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนจะต้องอาศัยข้อมูลทุติยภูมิประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ข้อมูลพื้นฐานการท่องเที่ยว ข้อมูลเนื้อหาจากเอกสาร แผน นโยบาย งบประมาณด้านการท่องเที่ยวยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม ข้อมูลปฐมภูมิประกอบด้วยความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดโอกาส และเหตุสุดวิสัยโดยการวิเคราะห์ปัจจัยกดดัน โอกาส จุดอ่อน และจุดแข็ง (TOWS Analysis) เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงแข่งขันด้วยตัวแบบเพชร (The Diamond Model) และสรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังสรุปในภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. นิยามศัพท์เฉพาะ นิยามศัพท์เฉพาะที่สำคัญที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวโดยมุ่งรักษาวรรณธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น (เกาะสมุย) ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงสภาพหรือปรากฏการณ์หรือการปฏิบัติที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือถูกสร้างขึ้นและมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านพื้นที่หรือลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านการบริหารและการจัดการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนท้องถิ่น

คุณภาพขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงการมีองค์ประกอบของการท่องเที่ยวต่าง ๆ ในลักษณะที่สนับสนุนส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้พิจารณาระดับคุณภาพจากค่าคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย หมายถึงการมีความพร้อมและความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวในเกาะสมุยได้อย่างมีคุณภาพครบตามองค์ประกอบของ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้พิจารณาจากระดับคุณภาพขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นค่าคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นและความคิดเห็นที่วิเคราะห์สังเคราะห์จากข้อมูลเชิงคุณภาพ

ความได้เปรียบเชิงแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย หมายถึงการมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุยได้อย่างมีคุณภาพมากพอที่จะแข่งขันกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่นหรือในแหล่งท่องเที่ยวอื่น

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความได้เปรียบเชิงแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย (บทความนี้จะนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยในส่วนของศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ)

ขอบเขตและวิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเกาะสมุย ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ได้แก่ ผู้ประกอบการด้านที่พักแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว และร้านขายของที่ระลึกในเกาะสมุย ฯลฯ) ประชาชน และนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีจำนวน 392 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลความคิดเห็นเชิงลึกและร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 48 คน และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลความคิดเห็นโดยการตอบแบบสอบถาม จำนวนรวม 344 คน

2.2. ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย 1) ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกาะสมุย ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้งและภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ พื้นที่และการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติ การเมืองการปกครอง สังคมและเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน 2) ข้อมูลพื้นฐานทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว การบริหารจัดการการท่องเที่ยว การบริการทางการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยว 3) ข้อมูลจากแผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนา และงบ

ประมาณที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว(กองวิชาการและแผนงาน : 2547, 2551) และ 4) ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4.1) ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว 4.2) ข้อมูลจากการสำรวจ การสังเกตและความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความได้เปรียบเชิงแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในด้านปัจจัยการผลิต อุปสงค์ กิจกรรม อุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวเนื่องในเกาะสมุย และกลยุทธ์ โครงสร้างและสภาพการแข่งขันของการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว รวมทั้งนโยบายและมาตรการสนับสนุนของภาครัฐ และปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสหรือเหตุสุดวิสัยที่ควบคุมไม่ได้

2. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลสภาพจริงเชิงประจักษ์และข้อมูลปฐมภูมิที่เป็นความคิดเห็น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบบันทึก แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม มีการเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพจริงกระทำโดยการบันทึกข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและรายงานสถิติของส่วนราชการในช่วงเวลาก่อนและภายหลังการสำรวจภาคสนาม การสังเกตสภาพจริงในขณะที่สำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชน การเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น กระทำโดยการสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่าง

2.2. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ข้อมูลพื้นฐานการท่องเที่ยว ข้อมูลจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลเกาะสมุย และปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย กระทำโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ระดับคุณภาพและศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละองค์ประกอบกระทำโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น การวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกระทำด้วยวิธีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในและการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลและผลการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ผ่านมา

ตารางที่ 1 เกณฑ์การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคุณภาพและ
ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ค่าเฉลี่ยของ ความคิดเห็น	ระดับคุณภาพของ การปฏิบัติ/องค์ประกอบ	ระดับศักยภาพของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
0 – 1.50	ไม่มีคุณภาพ(ต้องปรับปรุง)	ไม่มีศักยภาพ
1.51 – 2.50	ไม่มีคุณภาพ(ต้องปรับปรุง)	ไม่มีศักยภาพ
2.51 – 3.50	พอใช้	ปานกลาง
3.51 – 4.50	ดี	สูง
4.51 – 5.00	ดีมาก	สูง

ตารางที่ 2 เกณฑ์การวิเคราะห์ จุดแข็ง โอกาส และจุดอ่อนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับคุณภาพ	ผลการวิเคราะห์ จุดแข็ง โอกาส และจุดอ่อน
1. ด้านพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยว/ทรัพยากร ท่องเที่ยว	ดี – ดีมาก	จุดแข็ง (S)
	พอใช้	โอกาส (O)
	ไม่มีคุณภาพ	จุดอ่อน (W)
2. การบริหารและการจัดการท่องเที่ยว	ดี – ดีมาก	จุดแข็ง (S)
	พอใช้	โอกาส (O)
	ไม่มีคุณภาพ	จุดอ่อน (W)
3. กิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของ การท่องเที่ยว	ดี – ดีมาก	จุดแข็ง (S)
	พอใช้	โอกาส (O)
	ไม่มีคุณภาพ	จุดอ่อน (W)
4. การมีส่วนร่วมของชุมชน/ประชาชนท้องถิ่น	ดี – ดีมาก	จุดแข็ง (S)
	พอใช้	โอกาส (O)
	ไม่มีคุณภาพ	จุดอ่อน (W)

หมายเหตุ : โอกาส (O) ในที่นี้ หมายถึง โอกาสภายในองค์กร/หน่วยธุรกิจการท่องเที่ยว

ตารางที่ 3 เกณฑ์การวิเคราะห์ปัจจัยคุกคาม (T) และโอกาส (O)
ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย

องค์ประกอบด้านปัจจัยคุกคามจากภายนอก *	ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องและสภาพที่เกิดขึ้นจริง	T	O
1. นโยบายและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระดับ ประเทศ	สนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่อง		✓
	ไม่สนับสนุนหรือไม่เกี่ยวเนื่อง	✓	
2. นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวภาคีรัฐส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (จังหวัด)	ชัดเจนและครอบคลุมองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		✓
	ชัดเจนและไม่ครอบคลุมองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		✓
	ไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุมองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	✓	
3. นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวภาคีรัฐระดับ ท้องถิ่นในเกาะสมุย	ชัดเจนและครอบคลุมองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		✓
	ชัดเจนและไม่ครอบคลุมองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		✓
	ไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุมองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	✓	
4. การแข่งขันของการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในด้านต่างๆ	มีน้อยมาก/ไม่มี		✓
	มีไม่มาก		✓
	มีมาก	✓	

* ปัจจัยภายนอกอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเกาะสมุย

ผลการวิเคราะห์

1. ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้และความเข้าใจว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายถึงการท่องเที่ยวที่เน้นธรรมชาติ การท่องเที่ยวที่มุ่งอนุรักษ์ธรรมชาติ การท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีเพียงส่วนน้อยที่มีความรู้ความเข้าใจว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่เน้นของที่มีอยู่เดิมทั้งที่เป็นธรรมชาติ ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.2 ความสำคัญ/บทบาทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อการพัฒนาเกาะสมุย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสำคัญ/บทบาทต่อการพัฒนาเกาะสมุยในส่วนของพัฒนาองค์ประกอบด้านพื้นที่ (ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว) แต่ยังไม่ครอบคลุมองค์ประกอบและเป้าหมายทั้งหมดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยระบุว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะทำให้ความเป็นธรรมชาติไม่ถูกทำลาย เสื่อมโทรม ซ้ำและมีความยั่งยืน เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเพราะจุดขายของสมุยคือธรรมชาติ ทะเล และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเล ทำให้เกาะสมุยน่าอยู่และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม การทิ้งขยะในที่สาธารณะลดลงเพราะต้องการอนุรักษ์ธรรมชาติและรักษาความสะอาดของสิ่งแวดล้อม และสนใจมีส่วนร่วมในการพัฒนาเชิงอนุรักษ์

1.3 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ระบุปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5 ประการ ประการที่ 1 นโยบายและบทบาทของภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเกาะสมุย ประกอบด้วย 1) ความชัดเจนของนโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ความเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณเพื่อสิ่งก่อสร้างสาธารณะ 3) การกำหนดกฎระเบียบและกรอบกฎหมายเพื่อควบคุมการก่อสร้างอาคาร สิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยและสุขอนามัย 4) การให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องและ 5) การรณรงค์และความร่วมมือของนักท่องเที่ยวและประชาชนในการอนุรักษ์ธรรมชาติและการรักษาความสะอาดของสิ่งแวดล้อม ประการที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประการที่ 3 สภาพแวดล้อมด้านความสะอาด ความปลอดภัยและความเป็นธรรมชาติของสถานที่ท่องเที่ยว ประการที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว ในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อม และประการที่ 5 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของเกาะสมุย และการลงทุนจากนักลงทุนภายนอกเกาะสมุย

2. ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย

การวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุยแยกตามลักษณะของข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ ได้ผลสรุปเป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยสรุปดังนี้

2.1 ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย

พิจารณาจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การวิเคราะห์คุณภาพและศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุยจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสรุปผลได้ดังตารางที่ 4-ตารางที่ 5

2.1.1 องค์ประกอบด้านพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยว

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่าองค์ประกอบด้านพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยวในเกาะสมุยโดยรวมและในแต่ละตำบลมีคุณภาพในระดับดีและมีศักยภาพการพัฒนาสูงในกรณีที่เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ โดยมีคุณภาพในระดับพอใช้และมีศักยภาพในการพัฒนาระดับปานกลางในกรณีที่เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนา และไม่มีคุณภาพและไม่มีศักยภาพในกรณีที่เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต

ตารางที่ 4 ระดับคุณภาพและระดับศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย โดยพิจารณาจากองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับคุณภาพ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยว โดยรวมทุกตำบล		
-ด้านธรรมชาติ	ดี	สูง
-ด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนา	พอใช้	ปานกลาง
-ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต	ไม่มีคุณภาพ	ไม่มีศักยภาพ
2. องค์ประกอบด้านการบริหารและการจัดการ ท่องเที่ยว	พอใช้	ปานกลาง
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรม/กระบวนการ เรียนรู้ในการท่องเที่ยว	พอใช้	ปานกลาง
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน/ ประชาชนท้องถิ่น	พอใช้	ปานกลาง

พื้นที่ในเกาะสมุยประกอบด้วย 7 ตำบลได้แก่ ตำบลอ่างทอง ลิปะน้อย ตลิ่งงาม หน้าเมือง มะเร็ต บ่อผุด และแม่น้ำ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 5 สามารถแบ่งเกาะสมุยเป็น 4 กลุ่มตำบล ตามระดับคุณภาพและศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1: ตำบลมะเร็ต เป็นตำบลที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีคุณภาพดีและมีศักยภาพการพัฒนาสูงในทรัพยากรท่องเที่ยวทุกประเภท

กลุ่มที่ 2: ตำบลลี้จางและตำบลบ่อผุด เป็นตำบลที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ดีมีศักยภาพการพัฒนาสูงในทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ และด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนา มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีคุณภาพพอใช้และมีศักยภาพการพัฒนาระดับปานกลาง ในด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต

กลุ่มที่ 3: ตำบลหน้าเมืองและตำบลแม่น้ำ เป็นตำบลที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ดีมีศักยภาพการพัฒนาสูงในทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติและด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนา มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่ไม่มีคุณภาพและไม่มีศักยภาพการพัฒนาในด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต

กลุ่มที่ 4: ตำบลอ่างทองและตำบลลิปะน้อย เป็นกลุ่มที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ดีมีศักยภาพการพัฒนาสูงในด้านทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ไม่มีทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทอื่นที่มีคุณภาพและศักยภาพการพัฒนา

ตารางที่ 5 ระดับความมีเอกลักษณ์/ความโดดเด่น (ระดับคุณภาพ) และศักยภาพของ
การพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวของเกาะสมุย แยกตามตำบล
และประเภททรัพยากรท่องเที่ยว

ประเภททรัพยากร ท่องเที่ยว	ตำบล						
	อ่างทอง	ลิปะ น้อย	ลี้ จาง	หน้า เมือง	มะเร็ต	บ่อผุด	แม่น้ำ
ด้านธรรมชาติ							
ระดับคุณภาพ	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี
ระดับศักยภาพ	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง
ด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนา							
ระดับคุณภาพ	ไม่มี	ไม่มี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี
ระดับศักยภาพ	ไม่มี	ไม่มี	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง
ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต							
ระดับคุณภาพ	ไม่มี	ไม่มี	พอใช้	ไม่มี	ดี	พอใช้	ไม่มี
ระดับศักยภาพ	ไม่มี	ไม่มี	ปาน กลาง	ไม่มี	สูง	ปาน กลาง	ไม่มี

2.1.2 องค์ประกอบด้านการบริหารและการจัดการท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความรับผิดชอบต่อผลกระทบต่องuest ในด้านระบบนิเวศ ความกลมกลืนและความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตเดิม และการให้บริการสาธารณะในด้านต่างๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวพบว่าองค์ประกอบด้านการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวมีคุณภาพในระดับพอใช้และมีศักยภาพการพัฒนาระดับปานกลางทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อผลกระทบต่องuest ในด้านระบบนิเวศและในส่วนที่เกี่ยวกับความเหมาะสม คุณภาพและความเพียงพอของโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ การบริหารและการจัดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพดีและมีศักยภาพการพัฒนาระดับสูงในการกำจัดการขยะมูลฝอย ทั้งนี้โดยมีประเด็นที่น่าสังเกตว่าสถานประกอบการภาคเอกชนมีการดำเนินงานในด้านต่างๆในระดับที่มีคุณภาพและมีศักยภาพสูงกว่าภาครัฐและภาคครัวเรือน โครงสร้างพื้นฐานและการบริการสาธารณะในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีคุณภาพในระดับดีมีศักยภาพการพัฒนาระดับสูงในด้านความเหมาะสม/ความสะอาดของที่พักรวมและการให้บริการ/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐ ความเพียงพอของร้านอาหารในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวและด้านการบริการสาธารณะแก่นักท่องเที่ยว

2.1.3 องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/กระบวนการที่สร้างการเรียนรู้ การให้ความรู้/การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการเพิ่มพูนความรู้/ทักษะประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้าง/ปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องให้แก่นักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องซึ่งเกิดขึ้นทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการท่องเที่ยว สรุปได้ว่าองค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยวมีคุณภาพในระดับพอใช้และมีศักยภาพการพัฒนาระดับปานกลางทั้งในภาพรวม และในกรณีพิจารณาแยกแต่ละกลุ่มกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้โดยมีคุณภาพและศักยภาพสูงสุดในด้านการมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศด้านทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติและมีคุณภาพและศักยภาพต่ำสุดในการอบรม/กระบวนการให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพด้านการท่องเที่ยวและอาชีพที่เกี่ยวข้องแก่ประชาชนท้องถิ่น

2.1.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

จากการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมและการมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งในด้านเศรษฐกิจ (การประกอบอาชีพ/การมีงานทำและการมีรายได้) ด้านการวางแผนและด้านการตรวจสอบ ติดตาม พัฒนาและควบคุมคุณภาพ สรุปได้ว่าองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นมีคุณภาพในระดับพอใช้และมีศักยภาพการพัฒนาระดับปานกลางทั้งในภาพรวมและด้านอื่นๆ ทั้งนี้พบว่าประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากที่สุดในกิจกรรมการรักษาและสืบสานเอกลักษณ์/ความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว/ชุมชน รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในการมีโอกาสได้รับรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยว โดยมีส่วนร่วมน้อยที่สุดในการเป็นกรรมการหรือจัดตั้งองค์กร/สมาคม/หน่วยงานที่มีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยว

2.2 ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย

พิจารณาจากข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในด้านการพัฒนา/การดำเนินการ/บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง ปัญหาอุปสรรคและสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข พบว่ามีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเชิงปริมาณ ซึ่งสรุปว่าเกาะสมุยมีศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีความสวย งามโดดเด่น มีการพัฒนาที่ยังไม่เต็มศักยภาพทั้งในด้านการบริหารและการจัดการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวค่อนข้างมากกว่าภาครัฐและประชาชน โดยเฉพาะในด้านขององค์ประกอบด้านพื้นที่ (แหล่งท่องเที่ยว) และองค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนมีบทบาท/มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่อนข้างน้อย ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขาดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือแสดงความคิดเห็นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และขาดการจัดระบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประชาชนส่วนใหญ่ภาคเกษตรกรรมขาดความรู้ความสามารถและช่องทางการตลาดในการนำผลผลิตจากสาขาเกษตรเข้าไปสู่ระบบการจำหน่ายให้แก่ธุรกิจการท่องเที่ยว ทำให้มีส่วนร่วมน้อยในการได้รับประโยชน์จากการขยายตัว

ของการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติเท่าที่โอกาสอำนวย อาทิ การรักษาความสะอาด/การไม่ทิ้งขยะในแหล่งท่องเที่ยว/เก็บขยะทิ้งลงถัง การปฏิบัติตนเป็นเจ้าบ้านที่ดี/มีน้ำใจเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวและแนะนำแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว

2.3 ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุยจากผลการวิเคราะห์ TOWS แยกตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวภายใต้หลักการวิเคราะห์ TOWS แยกตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่าเกาะสมุยมีศักยภาพการพัฒนาในทุกองค์ประกอบ ทั้งในด้านพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยวด้านการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวด้านกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยวและด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน/ประชาชน โดยมีโอกาส (O) ในการพัฒนาในทุกองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีจุดแข็ง(S)ในองค์ประกอบด้านพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติดังตารางที่ 6

ผลการวิเคราะห์ TOWS อธิบายได้ว่าเกาะสมุยมีศักยภาพโดยรวมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากมีความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวด้านทรัพยากรธรรมชาติประเภทชายทะเล หาดทราย แสงแดด โขดหิน ภูเขา ทิวทัศน์ และภูมิอากาศ ในลักษณะที่เป็นจุดแข็ง (S) โดยมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีความสวยงามกระจายทั่วรอบๆ เกาะทุกตำบล แม้ว่าจะมีจุดอ่อน(W)ในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิต เนื่องจากขาดทักษะในการรวบรวมและการนำเสนอ และมีด้านทรัพยากรธรรมชาติประเภทเดียวกันของแหล่งท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดเดียวกัน อาทิ เกาะพัง ปังจาย กุดตันหรือปังจายคุกคาม(T) ในการแข่งขันด้านแหล่งท่องเที่ยววัน เกาะแตน เกาะเต่า ตลอดจนเกาะภูเก็ต เกาะสิมิลัน เกาะตะรุเตา เกาะพีพี และเกาะเสม็ด ฯลฯ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงภายในประเทศและแหล่งท่องเที่ยวด้านทรัพยากรธรรมชาติประเภทเดียวกันของประเทศใกล้เคียง อาทิ เกาะลังกาวี และ เกาะบาหลี่ ฯลฯ อย่างไรก็ตามผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ปังจายกุดตันด้านความโดดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวไม่มีผลในทางลบต่อการท่องเที่ยว

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ TOWS ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย

ปัจจัยกดดัน (T)	โอกาส (O)
<ol style="list-style-type: none"> 1. การแข่งขันจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นภายในประเทศ 2. ประเทศไทยเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน (ต้องแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในประชาคมอาเซียน) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยว 2. อุปสงค์การท่องเที่ยวมีแนวโน้มเน้นคุณภาพและความเป็นของเดิมมากขึ้น 3. ความหลากหลายและความสะดวกรวดเร็วของระบบการคมนาคมขนส่ง 4. ความคล่องตัวในการบริหารที่เกิดจากการบริหารปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้เทศบาลเมือง เกาะสมุย 5. การมีที่ตั้งเป็นศูนย์กลางในทะเลอ่าวไทยและเป็นศูนย์กลางของประชาคมอาเซียน 6. ประเทศไทยเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน
จุดอ่อน (W)	จุดแข็ง (S)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ทรัพยากรท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไม่มีความโดดเด่น 2. บุคลากรที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ขาดความพร้อม (สมรรถนะหลัก) ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3. ไม่มีทิศทางและแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาการท่องเที่ยว 4. ระบบ/การบริหารและการจัดการท่องเที่ยวมีคุณภาพในระดับพอใช้ 5. ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวน้อยทั้งในด้านเศรษฐกิจและด้านอื่นๆ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกาะสมุยเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วโลก 2. แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมีความสวยงามหลากหลายกระจายทั่วทั้งเกาะ 3. มีกิจกรรมการให้บริการการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียงด้านสปา

แม้ว่าเกาะสมุยจะมีจุดอ่อน (W) ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในองค์ประกอบด้านระบบการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น โดยมีการดำเนินงานที่ยังไม่เป็นระบบ ไม่ได้มาตรฐานบางด้าน และยังคงดำเนินการได้ไม่เต็มศักยภาพ แต่เมื่อพิจารณาปัจจัยและโครงสร้างพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนระบบการบริหารการปกครองของ

เกาะสมุย พบว่ามีความคล่องตัวสามารถดำเนินงานได้รวดเร็วและเป็นอิสระเพิ่มขึ้นจากเดิม ผ่านการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีเทศบาลเมืองเกาะสมุยเป็นกลไกสำคัญ ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่าเกาะสมุยมีโอกาส(O)สูงในการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 ด้าน ซึ่งสามารถสรุปเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ดังตารางที่ 7-ตารางที่ 8

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุยภายใต้หลักการวิเคราะห์ TOWS แยกตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ผลการวิเคราะห์ TOWS				ศักยภาพการพัฒนา
	T	O	W	S	
1. ด้านพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยว	✓	✓	☑*	☑**	มี
2. ด้านการบริหารและการจัดการท่องเที่ยว		✓	☑		มี
3. ด้านกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยว		✓	☑		มี
4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน/ประชาชนท้องถิ่น		✓	☑		มี

หมายเหตุ : ✓ หมายถึงสภาพที่เกิดขึ้นจริงที่เป็นปัจจัยภายนอก ☑ หมายถึงสภาพที่เกิดขึ้นจริงที่เป็นปัจจัย ภายใน เกณฑ์การวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนา : มีศักยภาพเมื่อผลการวิเคราะห์มี O หรือ S * แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนาและแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต **แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ

ตารางที่ 8 แนวทางการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย

SO Strategy กลยุทธ์เชิงรุก ด้านพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยว	WO Strategy กลยุทธ์เชิงแก้ไข ด้านพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารและการจัดการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน/ประชาชนท้องถิ่น
ST Strategy กลยุทธ์เชิงป้องกัน ด้านพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยว	WT Strategy กลยุทธ์เชิงรับ ด้านพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยว

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าในภาพรวมเกาะสมุยมีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีศักยภาพสูงในองค์ประกอบด้านพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยวในส่วนของความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติประเภททะเล หาดทรายและแสงแดด และมีศักยภาพในระดับปานกลางในองค์ประกอบด้านการบริหารและการจัดการด้านกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ทั้งนี้โดยมีโอกาส (O) สูงในการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 ด้าน

เทศบาลเมืองเกาะสมุยโดยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย โดยมีกลยุทธ์หลักดังนี้

1. กลยุทธ์เชิงรุก: กลยุทธ์เชิงรุกในองค์ประกอบด้านพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยว

กลยุทธ์เชิงรุกที่ควรดำเนินการโดยเร่งด่วนเป็นกลยุทธ์หลักเชิงนโยบายประกอบด้วย 1) การประกาศให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นวาระสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่กับการพัฒนาด้านเกษตรกรรม 2) การทบทวนปรับโครงสร้างอำนาจบทบาทของเทศบาลเมืองเกาะสมุยในด้านโครงสร้างองค์กร บุคลากร งานที่รับผิดชอบ และระบบงบประมาณให้มีความคล่องตัว และมีความเชื่อมโยงเชิงบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากขึ้น 3) การมุ่งพัฒนาความเข้มแข็งของทุนทางสังคมในเกาะสมุยทั้งในส่วนของคน สถาบัน วัฒนธรรม และองค์ความรู้ โดยเฉพาะการมุ่งผลิตบุคลากรและองค์ความรู้ทางการท่องเที่ยวและด้านการเกษตรอย่างครบวงจรภายใต้ระบบและกลไกการจัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบในลักษณะสหกิจศึกษา (Cooperative education) 4) การกำหนดให้การจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคลากรในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร เป็นวิสัยทัศน์และเป็นเอกลักษณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนที่บริหารงานโดยเทศบาลเมืองเกาะสมุย และ 5) การมุ่งสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. กลยุทธ์เชิงรับ

หรือกลยุทธ์ด้านการเสริมความเข้มแข็งขององค์ประกอบด้านพื้นที่และแหล่งท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเทศบาลเมืองเกาะสมุย ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการ และประชาชนควรให้ความสำคัญและมุ่งพัฒนา/เตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพให้มีคุณภาพและมีความหลากหลาย ทั้งในส่วนของกิจกรรม

การท่องเที่ยวรูปแบบเดิม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อชมความงามของธรรมชาติ (Natural tourism) และการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural tourism) และในส่วน ของกิจกรรมรูปแบบใหม่ ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประชุม (Conference tourism) หรือการท่องเที่ยวที่เรียกว่า MICE (Meetings Incentive Conventions Expositions) และ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism) หรืออาจจัดกิจกรรมดังกล่าวในเชิง บูรณาการหรือจัดควบคู่กัน ทั้งนี้โดยมุ่งสร้างความพึงพอใจและสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจ ให้แก่นักท่องเที่ยวโดยเน้นความปลอดภัยการไม่ทำลายสภาพแวดล้อมการให้ความรู้ในระหว่าง การท่องเที่ยว ตลอดจนการรักษาสภาพความเป็นของเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของเกาะสมุย

3. กลยุทธ์เชิงแก้ไข: กลยุทธ์เชิงแก้ไขในองค์ประกอบด้านอื่นๆ

แม้ว่าองค์ประกอบด้านการบริหารและการจัดการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรม/กระบวนการ เรียนรู้ของการท่องเที่ยวและด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน/ประชาชนท้องถิ่นโดยรวมจะ สนับสนุนให้เกาะสมุยมีโอกาสสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหลายๆ กิจกรรม แต่ยังมีจุดอ่อนหรือประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขในหลายด้าน การกำหนดกลยุทธ์ในองค์ประกอบ ทั้งสามด้านนี้จึงควรเป็นกลยุทธ์เชิงแก้ไขที่ต้องดำเนินการควบคู่กับกลยุทธ์เชิงรุกและกลยุทธ์ เชิงรับ

โดยสรุป ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าประเด็นสำคัญของผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นำเสนอในบทความนี้น่าจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อเทศบาลเมืองเกาะสมุย โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สถาน ประกอบการท่องเที่ยวและสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ตลอดจนหน่วยงาน ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาชุมชน ในการนำไปพิจารณา ประกอบการกำหนดนโยบาย แนวปฏิบัติและกิจกรรมเพื่อสนับสนุนและพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงนิเวศในเกาะสมุย ซึ่งนอกจากจะเป็นแนวทางการพัฒนาที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพ แวดล้อมและความพร้อมของหน่วยงานและชุมชนในเกาะสมุยแล้วยังเป็นแนวทางที่ส่งผลให้ เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในเกาะสมุยด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2013). รายได้ท่องเที่ยว 2 ล้านล้านบาทกับการกิจด้านการส่งเสริมการตลาด. <http://www.etajournal.com>. สืบค้นวันที่ 7 กรกฎาคม 2557.
- กองวิชาการและแผนงาน. (2547). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลเกาะสมุย. สุราษฎร์ธานี : งานวิเคราะห์นโยบายและแผน เทศบาลตำบลเกาะสมุย. (อัดสำเนา).
- _____. (2551). แผนพัฒนาเทศบาลเมืองเกาะสมุยสามปี (พ.ศ. 2552-2554). สุราษฎร์ธานี : งานวิเคราะห์ นโยบายและแผนเทศบาลเมืองเกาะสมุย. (อัดสำเนา).
- กองอนุรักษ์. (2544) แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- พิศมัย จารุจิตติพันธ์. (2536). ผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจและการศึกษาในเกาะสมุย. ปรินซ์นิพนธ์ หลักสูตรปรินซ์นิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (อัดสำเนา).
- _____. (2554). รายงานการวิจัยเรื่อง ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะสมุย. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2553). รายงานสถิติ. ออนไลน์. Bank of Thailand. (2006). Annual Economic Report.